

Fusie Suez-Gaz de France: vrije concurrentie of neo-mercantilisme?

De liberalisering van de netwerkindustrieën, zoals de telecommunicatie, de sectoren elektriciteit en gas, het treinvervoer en de post, vormt een belangrijk onderdeel van de Lissabon-strategie. Europa moet immers tegen 2010 de meest dynamische kenniseconomie van de wereld worden. En te grote staatscontrole staat volgens de vrijemarktideologie gelijk aan inefficiëntie, gebrek aan dynamiek en technologische *stand still*. Door de concurrentie te laten spelen, zouden ondernemingen gestimuleerd worden om betere diensten te leveren aan hun klanten tegen lagere prijzen. De hele samenleving zou er wel bij varen. Dat is de theorie, maar wat zegt de praktijk?

In de telecomsector zijn deze doelstellingen voor een deel gehaald. Door technologische vernieuwing is immers een heel nieuw productengamma ontstaan. Dit opende perspectieven voor nieuwkomers. Bovendien kunnen de operatoren gebruik maken van meerdere (draadloze) netwerken. De congestieproblemen zijn gemakkelijker beheersbaar: de goedkoopste contractanten worden in de wachtrij geplaatst en moeten wat geduld oefenen. Voor de goed geïnformeerde klant, die wegwijs geraakt in alle mogelijke tariefvoorstellen, is zelfs een prijsdaling mogelijk.

Voor de sectoren elektriciteit en gas verloopt de oefening moeilijker. Dit heeft te maken met de aard van het product. Fossiele energie wordt immers een schaarser goed. Ook omwille van het klimaatprobleem is een forse verhoging van het aanbod niet

wenselijk. Daardoor wordt weinig plaats voor nieuwkomers gecreëerd, tenzij in de sector van hernieuwbare energie. Maar deze jonge branche is nog grotendeels afhankelijk van subsidies. En de vergunningen verlopen soms moeizaam.

Vraag en aanbod van elektriciteit moeten steeds in evenwicht zijn, zoniet valt het net plat. Een gevestigde speler met meerdere productie-installaties en kennis van de markt kan beter op de vraag van zijn klanten inspelen en heeft hierdoor een voordeel op nieuwkomers. Als de installaties van de dominante historische producent reeds volledig afgeschreven zijn, wordt het voor nieuwe investeerders al helemaal een risicovolle onderneming om de markt te betreden. En juist in België werden de nucleaire centrales al volledig afgeschreven in de periode vóór de liberalisering. Bovendien loopt de bouwtijd van een nieuwe installatie al vlug op tot meer dan vijf jaar. De meest voor de hand liggende primaire energiebron is aardgas. Maar voor aardgas in België moet je bij Distrigas (57% Suez) of *Gaz de France* (GDF) zijn.

Op het netwerk is geen concurrentie mogelijk, het net kan door iedere speler gebruikt worden. Dit betekent dat er strikte regels moeten zijn om gelijke toegang te verzekeren en discriminatie te voorkomen. Tot grote ergernis van de gemeenten, die vroeger via de intercommunales veel inkomsten haalden uit distributie van elektriciteit en gas, worden de prijzen voor het netbeheer nu strikt gecontroleerd door een regulator. Bovendien heeft Suez nog een belangrijk aandeel in de netwerken van elektriciteit en gas. En hoewel er

Sinds Suez met geld over de brug gekomen was om het faillissement van Sabena enigszins te doen verteren door te investeren in SN Brussels Airlines, mocht het geen strobreed in de weg gelegd worden – zo beweren kwade tongen...

strikte regels bestaan voor het onafhankelijk beheer, vertrouwen potentiële nieuwkomers dit niet volledig. Zij wachten dus af.

In de huidige marktstructuur worden broodnodige investeringen uitgesteld. Dit slecht investeringsklimaat komt sommigen goed uit, om de eerste fase van de kernuitstap (de sluiting van Doel 1 en 2 en Tihange 1 in 2015) als onrealistisch voor te stellen.

De importcapaciteit uit het buitenland is nog beperkt tot een tiental procent en zal op termijn onvoldoende blijven om de marktwerking via het buitenland binnen te sluizen. De eengemaakte Europese energiemarkt is nog niet voor morgen. Een overheid die de energiemarkt wil laten werken in het voordeel van de klant, zal daarom de vele drempels voor nieuwe investeerders moeten wegnemen, zodat mededinging op de regionale markt zorgt voor scherpere prijzen. Want dat was de uiteindelijke bedoeling van deze liberaliseringsoefening. Dit betekent wel dat de machtspositie van de historische producent wordt aangepakt en ruimte wordt gegeven aan nieuwe spelers. Regeringen hebben de hefboomen in handen om dit te doen. De belangrijkste ingrediënten voor een Belgisch recept zijn gekend: veiling van een deel van de productiecapaciteit van Electrabel en een taks op afgeschreven centrales, waarbij de inkomsten gerecycleerd worden ten voordele van de samenleving en de industrie.

Maar zijn de nationale regeringen wel bereid hun markt open te stellen voor concurrentie? Het antwoord is duidelijk nee. Nationale kampioenen sparen een oorlogskas samen, waarmee ze op verovering gaan elders in Europa. Juist omdat er op de Belgische markt zulke grote winsten te maken zijn, is Electrabel bijzonder aantrekkelijk voor buitenlandse overnames. Hoofdaandeelhouder Suez had dit snel door en gebruikte Electrabel als melkkoe om de verliezen van zijn milieupoot te boven te komen. Totdat Suez zelfs overging tot de volledige overname van het Belgische kroonjuweel. Om zichzelf nu te beschermen tegen vijandige overnames, werd de fusie met GDF beklonken. En wat deed onze minister van Energie? Hij stond erbij en keek ernaar. Sinds Suez met geld over de brug gekomen was om het faillissement van Sabena (een blunder van formaat van een liberale minister) enigszins te doen verteren door te investeren in *SN Brussels Airlines*, mocht het geen strobreed in de weg gelegd worden – zo beweren kwade tongen...

Zelfs premier Verhofstadt kon dit niet meer aanzien en zwaaide met een nieuwe *pax electrica*. Daarbij werd achter gesloten deuren afgesproken dat Suez een klein deel van zijn productiecapaciteit zou afstaan aan de tweede producent op het Belgisch grondgebied, SPE. De publieke stroomproducent beschikt over enkele gascentrales, goed voor tien procent van de Belgische productiecapaciteit, en is voor zijn brandstof aangewezen op

De fusie tussen Suez en GDF zal op termijn nadelig uitdraaien voor de Belgische klant.

GDF. Door de gestegen gasprijzen verkeerde SPE in ademnood. Nu krijgt het een overlevingspakket van Suez aangeboden, maar meer ook niet. Er wordt nog gezocht naar een derde internationale speler met wie Suez nucleaire capaciteit zou omruilen. Daardoor zou er toch een beetje opening ontstaan op onze markt, maar ruim onvoldoende om tot een druk op de prijs te komen. De supervinsten zullen dan verdeeld worden onder enkele groten en de klant zal blijven betalen ten voordele van buitenlandse hoofdkwartieren. Bovendien ging de *pax electrica* gepaard met een engagement van de premier. Er zou geen taks komen op afgeschreven kerncentrales. De winsten voor het Franse bedrijf werden zo verzekerd.

De industrie gelooft steeds minder in deze liberaliseringsoefening en is meer en meer vragende partij voor (gunstige) langetermijncontracten. Het lijkt er op dat ze op hun wenken worden bediend. Hun weerwerk tegen de strategie van Suez is fel verminderd. Ook SPE heeft zijn kar gedraaid en is nu poeslief voor grote broer. Alleen de kleine consument blijft in de kou, verstoken van alle informatie en niet in staat deze complexiteit te beheersen of zich krachtig te organiseren. Want de fusie tussen Suez en GDF zal op termijn nadelig uitdraaien voor de Belgische klant.

Veeleer dan een privatisering van GDF, moet de samensmelting gezien worden als een nationalisering van Suez door de Franse staat. Die krijgt nu meer dan 35% van de aandelen in handen. Belgische stroomgebruikers spijzen de Franse staatskas. We keren zowaar terug naar de tijd van

Napoleon: België als wingewest voor de Franse staat.

Maar er is meer aan de hand. Het grootste elektriciteitsbedrijf in Frankrijk, EDF, is ook volledig in handen van de Franse overheid. De fusie betekent dus (indirect) monopolievorming aan de zuidgrens en in België. En het is juist via de import dat volgens sommigen (VBO) de concurrentie op de Belgische markt zou aangewakkerd worden... de mythe van een toekomstige Europese energiemarkt die ooit perfect zal werken.

Monopolievorming zou aan banden moeten worden gelegd door een overheid ten voordele van het algemeen belang. Maar wat als de overheid zelf een groot deel van het monopolie in handen heeft? Het algemeen belang wordt dan verengd tot het nationaal belang. Deze Franse veroveringsdrang in de energiepolitiek is ook duidelijk merkbaar in de strategie van Total en de toenadering tussen Areva en Alstom. Kerntechnologie moet een winstgevend exportproduct worden voor de Franse overheid. Ook het klimaatprobleem wordt door Frankrijk handig gebruikt om zijn positie te versterken.

Hyperkinetische Sarkozy windt er geen doekjes om. Hij is zijn mosterd gaan halen bij olietsaar Poetin. Gazprom, EDF en Suez-GDF behoren tot de vier grootste energiegroepen op de wereld. Rusland durft deze economische macht zelfs gebruiken als politiek wapen, terwijl de VS zich vastrijden in de Iraakse olievelden. Macho's Sarkozy en Poetin kloppen zich (bloot bovenlijf) op de borst. België staat in zijn onderbroek.